

## נטמא בעזרה (שבועות טז-יז)

גליון 456

איתא במשנה בדף יד: נטמא בעזרה ונעלמה ממנו טומאה וזכור את המקדש וכו' והשתחוה או ששהה בכדי השתחוואה או בא לו בארוכה חייב, בקצרה פטור. והיינו דמי שנטמא בעזרה ושכח שנטמא וידע שהוא במקדש ושהה שם ויצא ואח"כ נזכר שהיה שם בטומאה חייב קרבן עולה ויורד.

ובגמ' בדף טז: טומאה בעזרה מנלן. ופירש"י (בד"ה טומאה בעזרה מנלן) מי שנטמא בעזרה מנלן דמיחייב, הא לא קרינא ולא יטמאו את מחניהם שכבר טימא, עכ"ל. והיינו דלאחר שנטמא בעזרה וכבר טימא אותה, מניין שחייב על המשך שהייתו בעזרה. א"ר אלעזר כתוב אחד אומר את משכן ד' טימא, וכתוב אחד אומר כי את מקדש ד' טימא, אם אינו ענין לטומאה שבחוץ תנהו ענין לטומאה שבפנים.

במשנה מבואר שהנטמא בפנים חייב אם השתחוה או אם שהה שם כדי השתחוואה. וביאר רש"י במשנה (יד: בד"ה חייב) ושיעורין הללו הלכה למשה מסיני הם במי שנטמא בתוך העזרה.

ובתוס' (בד"ה מנ"מ) הקשו מדוע בעינן פסוק ללמד שאסור הרי היות ויש שיעור שהייה מהלל"מ מובן שאסור לשהות במקדש לאחר שנטמא. וז"ל מהא דגמירי לקמן שיעור שהייה לא שמעינן לא מלקות ולא כרת דה"א איסורא בעלמא הוא דאיכא, עכ"ל. לולא הפסוק היינו יודעים מההלכה שיש איסור בלבד.

ובספר הערות (להגריש"א) הביא שהפלתי הקשה על תוס' דאי לאיסורא בעלמא א"כ א"צ כלל שיעור שהייה שהרי קיי"ל דחצי שיעור אסור מן התורה, ומאי נפק"מ אם ישהה משהו או כשיעור. ואמר הגריש"א דבתוס' מבואר דבשוהה פחות משיעור אין כאן חצי שיעור דהאיסור עוברים רק ברגע האחרון של השחייה. מי ששוהה פחות משיעור אינו עובר כלל. וכן הוכיח מהרמב"ם (פ"ג ביאת מקדש הכ"ד) שכתב דבאופן של שהיות מצטרפות לוקה מכת מרדות, דמשמע שבלי צירוף אינו לוקה כלל. והרי בכל חצי שיעור דעלמא ס"ל לרמב"ם שלוקה מרדות ומאי שנא הכא. אלא ע"כ דאין כאן חצי שיעור. וכל הצד לחייב זה על הצד ששהיות מצטרפות. ולמרות שלא מלקינן מספק אבל מרדות חייב.

בהמשך הגמ' (בסוף העמוד) בעי רבא צריך שהייה למלקות או אין צריך שהייה למלקות, לקרבן גמירי שהייה, למלקות לא גמירי (דף יז). או דלמא בפנים גמירי שהייה לא שנא לקרבן ולא שנא למלקות, תיקו. ופירש"י (טז: בד"ה למלקות) אם התרו בו שלא לעמוד ועמד פחות מכדי שהייה. והיינו דיש לגמ' צד שיתחייב מלקות גם על פחות משיעור שהייה דאולי כל השיעור נאמר רק לגבי חיוב קרבן בשוגג. ויוצא שהשיעור של שהייה הוא קולא שאינו חייב עד שיששהה שיעור השתחוואה, והסתפק רבא האם קולא זאת קיימת גם במזיד למלקות.

ומדברי הגריש"א הנ"ל יוצא שיש צד בגמ' שבשוגג אין איסור כלל עד שיששהה שיעור שלם אבל במזיד יתחייב מיד מלקות על שהייה כלשהי. וזה חידוש שהאיסור עצמו יתחלק בין שוגג למזיד.

ועוד בגמ' (יז:), בעי רבא תלה עצמו באויר עזרה מהו, כי גמירי שהייה דבת השתחוואה, דלאו בת השתחוואה לא גמירי או דלמא בפנים שהייה גמירי ל"ש דבת השתחוואה ול"ש דלאו בת השתחוואה, תיקו. באויר א"א להשתחות שהיא להשתטח על הריצפה, וביאור ספק הגמ' הוא האם השיעור של כדי השתחוואה שייך להשתחוואה ממש (שכאילו השתחוה) ואם לא שייך להשתחוות לא יתחייב אפי' שהה הרבה או שאין זה אלא שיעור בעלמא וממילא גם במקום שאינו יכול להשתחוות יהיה חייב.

ועוד בגמ', בעי רב אשי טימא עצמו במזיד מהו וכו'. ופירש"י (בד"ה טימא עצמו במזיד) דאת"ל דצריך שהייה למלקות בטומאת אונס ושהיית מזיד, מה הדין בטומאת מזיד מי בעיא שהייה או לא. ובפשטות מדובר שהתרו בו וטימא עצמו במזיד, אבל בתוס' (בד"ה טימא וכו') כתבו דאיירי שטימא עצמו במזיד ורק אח"כ התרו בו אבל אם התרו בו וטימא עצמו פשוט דחייב מלקות גם בלי שהייה. אבל רש"י לכאורה לא

ציין כן, ומשמע שלמד שאפי' באופן שטימא עצמו במזיד יש צד לגמ' שאינו חייב עד שישהה כי כל החיוב בנטמא בעזרה הוא רק כשיעור שהייה.

ועוד בגמ', בעי רב אשי נזיר בקבר בעי שהייה, שהייה בחוץ לא גמירי או דלמא לא שנא בפנים ול"ש בחוץ. כאן הסתפק רב אשי דילמא דין זה של שהייה אינו דין במקדש אלא דין כללי באחד שנטמא וצריך לצאת אם יש שיעור שהייה או לא. ואע"פ שהשיעור הוא כדי השתחואה ובנזיר בבית הקברות זה לא שייך בכל זאת איבעיא לרב אשי אם זהו שיעור כללי של שהייה במקום שנטמא בפנים או לא.

והנה בחי' רבנו חיים הלוי (פ"ג ביאת מקדש הכ"א) ביאר דיש חיוב של לא יטמאו את מחניהם שאסור לבוא אל הקודש כשהוא טמא. והאיסור הוא על עצם מעשה הכניסה. ולכן הנטמא בפנים דאין בו מעשה כניסה לא הוי בכלל האזהרה שלא יטמא בכניסה. ולהכי צריכין לקרא מיוחד ע"ז לחייבו גם בפנים ולאורויי דבטומאת מקדש איתנהו לתרי גווני ביאות, על הכניסה ועל זה שהוא ממילא שם.

והנה התוס' (בד"ה צריך שהייה) הוכיחו מסוגיא דנזיר שאם התרו בו שלא יקבל נזירות בבית הקברות ובכל זאת נזר, שחייב מיד בלי שהייה. וע"כ דהספק בסוגיין אם צריך שהייה למלקות איירי שנטמא בשוגג ואח"כ התרו בו שיצא כי אם התרו בו וטימא עצמו במזיד ודאי יהיה חייב מיד. והדין של טימא במזיד איירי שטימא עצמו במזיד ורק אח"כ התרו בו לצאת. אבל ברמב"ם (פ"ג ביאת מקדש הכ"א) מבואר דטימא עצמו במזיד ספיקא הוי אם בעינן שיעור שהייה כדי להתחייב ודלא כתוס' (וכדמשמע מרש"י כנ"ל).

וביאר הגר"ח דהרמב"ם ס"ל דבמקדש חלקינהו לתרתי, נטמא בפנים ונטמא בחוץ, ובחוץ חייב על עצם מעשה הביאה, ובפנים דליכא לעצם מעשה הביאה עיקר חיובו הוא רק משום שהייה. ולכן גם בטימא עצמו בפנים במזיד יש מקום להסתפק דילמא צריך שיעור שהייה. וכתב דאין ראיה מנזיר כי שם חיובו הוא על היותו שם בטומאה ולא על מעשה הביאה וממילא בנזיר בטומאה פשוט שחייב מיד בלי שיעור שהייה. ורק במקדש שיש שני אופני חיוב אז כשחייב על הכניסה אין שיעור וכשנטמא בפנים צריך שהייה. ומה דמספקינן אי בעי שהייה בנזיר הוא מטעם אחר דהא באופן שנזיר הוא בבית קברות הוא כבר מחולל ועומד ומה יוסיף שנשאר שם עוד זמן. ועל זה בא הדין שאם שהה שיעור שהייה חייב למרות שהוא כבר מחולל ועומד אבל בהתרו בו שלא יזיר שאז ביאתו ונזירותו באין כאחד פשוט שלא צריך שהייה. עיי"ש באריכות. והנה לגבי חיוב מלקות הסתפק רבא אי בעי שהייה או לא. והיינו דיש צד שחייב מיד ויש צד דבעי שהייה. ובאופן שנטמא באונס והתרו בו שיצא ושהה במזיד יהיה חייב מלקות. והרי השהייה אין בו מעשה, ואיך ילקה. ובתוס' (בד"ה או אין צריך) ביארו שבאופן שתחילתו ע"י מעשה כמו בלבישת כלאים שלא פשט אלא המשך ללבוש שחייב מלקות נחשב כיש בו מעשה כי הוא התחיל במעשה לבישה. ולפי"ז כאן אם לא התחיל במעשה אלא נטמא באונס לא יהיה חייב לפי המ"ד שלא שאין בו מעשה אין לוקין עליו. אא"כ נאמר שכאן נתחדש שע"י השהייה יהיה חייב אפי' שלא עשה מעשה. ואז ייצא שיש חומרא בדין של שהייה.

ובתוך דבריהם כתבו דבעינן שישהה כדי יציאה וכניסה כדי להתחייב (חוץ מהשהייה כדי השתחואה). וביאר בבאר יעקב (סי' כא) שהתוס' ס"ל שבנטמא בפנים אין זה חיוב חדש כמו שנתבאר לעיל אלא כל איסורו הוא מואל המקדש לא תבא וע"י ששהה כדי לצאת ולבוא חשיבא כביאה וכמו בכלאים דהשוהה כדי להפשיט וללבוש הוי כאילו לבש פעם נוספת. ויוצא דנתחדש בדין שהייה דגם הנטמא בפנים הוי כאילו יצא ונכנס שוב וחייב על הכניסה. אבל ברמב"ם וברש"י ביאר שהוא חיוב חדש של נטמא במקדש. רש"י כתב דהנטמא בעזרה לא קרינא ביה ולא יטמאו את מחניהם שכבר טימא, וע"כ דנתחדש איסור חדש אבל לתוס' נתחדש שהשוהה הוא בכלל אותו איסור של הבא מבחוץ.

והוסיף לבאר לפי"ז דמח' התוס' והרמב"ם בדין דטימא עצמו במזיד היא לשיטתם. לתוס' דס"ל שגם הנטמא בפנים חיובו משום ולא יבוא ואין השהייה אלא שיעור, אם התרו בו וטימא עצמו בפנים יתחייב מיד כמו בנזיר כי אין הבדל מהותי בין נטמא בפנים לבחוץ אבל להרמב"ם שבנטמא בפנים לא הוי ביאה אז בנזיר חייב כי החיוב שלו אינו על השהייה אלא על זה שטימא עצמו והרי התרו בו וילקה משא"כ במקדש שהחיוב הוא על השהייה עצמה וכל זמן שלא שהה לא עבד איסורא ממילא גם בהתרו בו יהיה אותו ספק.